

УДК: 330.341.1

Н.М. Котвицька, Ю.А. Марковський

DOI: 10.36919/2312-7812.3.2023.80

СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙ ТА ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття досліджує ключові аспекти інновацій та фінансового механізму інноваційної діяльності, спрямовані на розкриття сутності та взаємозв'язку між ними. Інновації є ключовим фактором розвитку сучасного суспільства та економіки, і їх роль стає все більш важливою в умовах глобалізації та постійних змін. Отже, розуміння сутності інновацій та ефективного фінансового механізму для їх реалізації має велике значення для розвитку підприємств, галузей та економічних систем в цілому.

Визначено поняття «інновації» та «інноваційна діяльність», розглянуто різні підходи до класифікації інновацій, такі як технологічні, продуктові, процесуальні та маркетингові інновації. Досліджено роль інновацій у стимулюванні економічного зростання, конкурентоспроможності підприємств та створенні нових ринків.

Окрему увагу приділено аналізу фінансового механізму інноваційної діяльності, що включає такі складові, як фінансування досліджень і розробок, комерціалізація інновацій, стимулювання інвестицій та інноваційних проектів, а також управління ризиками. Здійснено огляд різних джерел фінансування інновацій, зокрема, державних програм, інвестиційних фондів, приватних інвесторів та банківських кредитів.

В статті також розглянуто роль держави в стимулюванні інноваційної діяльності через прийняття ефективних політичних рішень, створення сприятливого інноваційного середовища та підтримку національних інноваційних проектів. Підкреслено необхідність партнерства між державою, науковими установами, бізнесом та громадськістю для досягнення максимальних результатів у розвитку інновацій.

На основі даних і аналізу сформульовано висновки щодо важливості інновацій та їх фінансового забезпечення для сталого розвитку економіки та підвищення життєвого рівня населення. Зроблено акцент на важливості розвитку освіти, науки та технологій як основи стимулювання інноваційної активності суспільства.

Загалом, стаття є важливим дописом до вивчення інноваційних процесів та їх фінансового забезпечення. Вона надає глибокі уявлення про роль інновацій у розвитку економіки та ділиться цінними висновками та рекомендаціями щодо сприяння інноваційній діяльності на різних рівнях — від підприємств до національних стратегій розвитку.

The article explores the key aspects of innovations and the financial mechanism of innovation activity, aimed at revealing their essence and interrelation. Innovations are a pivotal driver of modern society and economic development, and their role becomes increasingly crucial in the context of globalization and constant changes. Therefore, understanding the essence of innovations and an effective financial mechanism for their implementation holds significant importance for the development of enterprises, industries, and economic systems as a whole.

The article defines the concepts of «innovations» and «innovation activity» and examines various approaches to classifying innovations, such as technological, product, process, and marketing innovations. The role of innovations in stimulating economic growth, enhancing the competitiveness of enterprises, and creating new markets is investigated.

Special attention is given to the analysis of the financial mechanism of innovation activity, which includes components like research and development funding, commercialization of innovations, stimulation of investments and innovative projects, as well as risk management. An overview of

various sources of innovation financing, including government programs, investment funds, private investors, and banking credits, is conducted.

The article also discusses the role of the state in fostering innovation activity through the adoption of effective political decisions, the creation of a favorable innovative environment, and the support of national innovation projects. Emphasis is placed on the necessity of collaboration between the government, research institutions, businesses, and the public to achieve maximum results in innovation development.

Based on the data and analysis, conclusions are formulated regarding the significance of innovations and their financial support for sustainable economic development and the improvement of the population's living standards. The importance of fostering education, science, and technology as the foundation for stimulating innovative activity in society is highlighted.

Overall, the article represents an important contribution to the study of innovation processes and their financial backing. It provides profound insights into the role of innovations in economic development and shares valuable conclusions and recommendations to promote innovation activity at various levels — from enterprises to national development strategies.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, фінансування інновацій, фінансовий механізм, система фінансування інновацій.

Key words: innovations, innovation activity, financing of innovations, financial mechanism, system of innovation financing.

Постановка проблеми. До основних напрямків соціально-економічного розвитку перших декад XIX століття слід віднести прискорене інноваційне оновлення світового господарства. Постійно зростає роль інновацій та інноваційної діяльності у забезпеченні конкурентних позицій підприємств, регіонів, країн. Перехід до «економіки знань», підвищення ролі нематеріальної складової у економіці — це явища, які стали реальністю для розвинених країн. Швидкий перехід до постіндустріального типу економіки значно змінює саме суспільство та навколишній світ.

Інноваційний розвиток, беззаперечно, є стратегічним пріоритетом у розвитку країни. Дослідження досвіду формування інноваційних систем різного типу має стати важливим підґрунтям для активізації інноваційних процесів в Україні. Водночас, наша країна постала перед викликами, пов'язаними із агресією з боку РФ, які вимагають перегляду всієї концепції подальшого інноваційного розвитку, пошуку нових, незначених раніше, шляхів та механізмів інноваційного розвитку, які не мають аналогів у світі. Слід відзначити, що однією з основних проблем на шляху інноваційного оновлення вітчизняної економіки залишається фінансове забезпечення цього процесу. Саме тому інновації та механізми їх фінансування у базових секторах української економіки мають бути об'єктом пильної уваги з боку науковців і практиків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі питання інновацій, інноваційної діяльності розглядаються такими науковцями, як: О. Гривківська, К. Бужимська, Т. Качала, О. Полінкевич, О. Романко, О. Смітюх, Д. Сташенюк, Р. Топіна, Н. Трусова, О. Ульянченко, Л. Федулова, З. Юринець, та іншими.

Метою дослідження є виявлення основних аспектів інновацій та фінансового механізму, пов'язаних з інноваційною діяльністю. Стаття спрямована на розкриття сутності і взаємозв'язку між інноваціями та фінансуванням, а також на визначення їх ролі в розвитку сучасного суспільства і економіки.

Виклад основного матеріалу. Інновація означає оновлення, яке пов'язано із зміною мислення, прийняттям нестандартних рішень, відмовою від традиційних підходів і виходом за рамки існуючих норм. Інновації є уречевленим результатом від інвестування у нові продукти, нову техніку, нові процеси (технології), нові форми організації тощо [1].

Згідно законодавства України «Інновації — новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [2]. Інновація є кінцевим результатом інноваційної діяльності, яка «спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг».

Отже, інноваційна діяльність спрямована, перш за все, на підвищення конкурентоспроможності продукції та підприємства в цілому. Конкурентоспроможність є виміром задоволення потреб споживача, що визначає вибір споживачем продукції того чи іншого виробника [3].

Таким чином, інновації є втіленим у практику результатом наукових досліджень і розробок (тобто «новацій») у будь-якій сфері — економіці, екології, соціокультурному середовищі тощо. Отже, інновація (нововведення) відрізняється від новації практичним втіленням, тобто комерціалізацією. Комерціалізація наукових досягнень та розробок забезпечує формування інноваційної економіки і краще забезпечення потреб суспільства.

Дослідники вирізняють різні рівні інноваційності, впроваджуваних наукових результатів та розробок, зокрема:

- базові (докорінні), пов'язані із значними винаходами, які є базисом створення принципово нових технологій, нових напрямків розвитку виробництва;
- покращуючі (похідні) — пов'язані із дрібними винаходами, раціоналізацією, тобто удосконаленням інновацій на стадіях дифузії і трансферу;
- псевдоінновації — пов'язані із несуттєвими, часто косметичними, змінами існуючих товарів, техніки, технологій та ін. [4-5].

Окрім того інновації розділяють на стратегічні та реактивні [6].

Перші, стратегічні, орієнтовані на отримання переваг у майбутньому, закладання підґрунтя майбутніх конкурентних позицій. Такі інновації пов'язані із проведенням підприємствами власних наукових досліджень і випробувань.

Другі, реактивні, пов'язані із реакцією підприємства на загрози з боку конкурентів, зміни на ринку та у зовнішньому оточенні підприємства в цілому. Ці інновації вимагають швидкої реакції та постійного моніторингу ситуації на ринку.

Причиною, яка спонукає підприємства активізувати інноваційну діяльність є прагнення отримати конкурентні переваги та збільшити прибутки, шляхом зниження витрат та збільшення виторгу в умовах конкурентного ринку.

Використання застарілих техніки і технологій веде до збільшення витрат, пропозиція ринку застарілої продукції — до зниження виторгу від реалізації. Таким чином, інновації є засобом завоювання ринку, усунення конкурентів та забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства. Отже, кожне підприємство має бути зацікавлене у інноваціях.

Слід також зауважити, що успіх інновацій багато в чому залежить від швидкості змін, тобто від динаміки інноваційного процесу. Більша швидкість інноваційного процесу забезпечує більшу ймовірність успіху і отримання інноваційної ренти — додаткового прибутку (винагороди) підприємця за вихід з новим товаром на ринок.

Ефект від інновацій проявляється у зниженні витрат, збільшенні обсягів виробництва і реалізації продукції, збільшенні ринкової частки підприємства, підвищенні прибутковості [7]. Інновації можуть викликати ланцюгову реакцію, і тоді збільшення ефективності окремих виробників веде до росту ефективності всього сектору та національного господарства в цілому.

Інноваційна діяльність суб'єктів господарювання, а отже і її результативність, знаходиться під впливом численних позитивних та негативних факторів — соціально-економічних, техніко-технологічних, нормативно-правових, організаційно-управлінських, соціокультурних, емоційно-психологічних та ін. [8]. Основними з цього переліку, безперечно, є соціально-економічні та техніко-технологічні групи чинників. Тут основу роль відіграють: забезпеченість інновацій фінансовими ресурсами, матеріально-сировинними ресурсами та матеріально-технічними засобами, новими технологіями, елементами економічної та інноваційної інфраструктури. Недостатність забезпечення інноваційного процесу будь-яким з цих елементів може стати критичною завадою на його шляху.

Інноваційна діяльність є процесом досягнення кінцевих результатів науково-дослідних робіт та розробок, що проявляється у новому або значно покращеному продукті, пропонованому ринку, новому процесі створення продукту чи надання послуги, покращенні умов праці, рівня життя населення, покращенні стану оточуючого середовища, а також у подальших науково-практичних розвідках [9].

У процесі інноваційної діяльності відбувається узгодження діяльності підприємства із потребами наявних та/або потенційних споживачів, удосконалення техніко-технологічних та соціально-економічних результатів впровадження нововведень. При цьому, техніко-технологічні результати проявляються в удосконаленні асортименту продукції, підвищенні її споживчих характеристик (у вимірі «споживча цінність — ціна — витрати»).

Соціально-економічні результати проявляються у підвищенні економічної та ресурсної ефективності діяльності підприємства (ріст рентабельності, скорочення витрат всіх видів ресурсів тощо), а також у покращенні умов праці та підвищенні якості життя людей.

Результати та показники ефективності реалізації інновацій показані на рис. 1.

Фінансування інновацій є однією з основних умов їх успішності. Саме брак фінансового забезпечення є причиною стримування інноваційного процесу у національному господарстві в цілому.

Оскільки інноваційний проект, по-суті є інвестиційним, то джерелами фінансування інновацій є джерела фінансування інших інвестиційних проектів. Дійсно, під інвестиціями, згідно законодавства України слід розуміти «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [12].

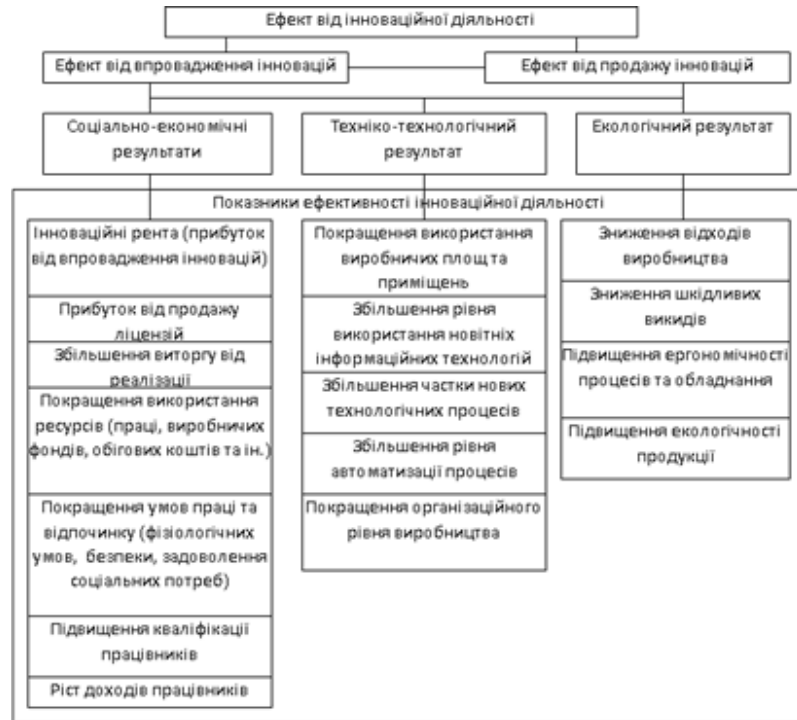

Рис. 1. Ефективність інноваційної діяльності [10-11]

Будь-який інноваційний проект підпадає під наведені визначення. Саме тому, фінансування інновацій часто розглядається у контексті проектного фінансування [13].

Джерелами фінансування інноваційних проектів є:

- самостійне фінансування;
- залучені кошти інвесторів;
- кредитні кошти фінансово-кредитних установ;
- кошти державного та місцевих бюджетів;
- інші джерела (змішане фінансування, позабюджетні фонди тощо).

Фінансування інновацій є процесом надання (залучення) та використання коштів, що спрямовуються на дослідні та проектні роботи, розроблення і практичну реалізацію нових видів продукції, послуг, техніки й технологій, впровадження нових форм організації господарських процесів тощо [14].

Реалізація фінансування інновацій здійснюється через відповідний фінансовий механізм, що являє собою єдність різновидів, форм і методів фінансових відносин між учасниками цього процесу [15]. Тобто, фінансування інновацій передбачає використання специфічних інноваційних фінансових механізмів.

Фінансовий механізм інноваційної діяльності є складною, багатоелементною системою. Він поєднує різні способи організації фінансових відносин у процесі інноваційної діяльності, які використовуються для забезпечення ефективного інноваційного процесу.

Більшість вчених розглядає фінансовий механізм як систему управління. Водночас головне значення для інноваційної діяльності має перетворення фінансових ресурсів, яке забезпечується фінансовим механізмом. Втім, автори практично не розглядають фінансовий механізм як інструмент фінансового забезпечення підприємств, проектів та інших об'єктів, у яких відбувається перетворення фінансових ресурсів.

Вважаємо, що саме перетворення фінансових ресурсів є ключовою ознакою і характеристикою фінансового механізму. Так, механізм інноваційного фінансування, як і інші фінансові механізми, перетворює фінансові ресурси, отримані з різних джерел фінансування (державні, кошти інвесторів, кредитні кошти та ін.), у фінансові ресурси підприємства-інноватора, які спрямовуються на науково-дослідну та розробницьку діяльність, оновлення техніки й технологій, виробництво нових видів продукції та послуг та ін. Отже, фінанси держави, кредиторів та інвесторів перетворюються цим механізмом у фінанси підприємств та організацій, що беруть участь у інноваційному процесі.

Таким чином, фінансовий механізм інноваційної діяльності (або механізм фінансування інновацій) являє собою систему фінансових методів та інструментів фінансового забезпечення інноваційних проектів і програм шляхом залучення, нагромадження, перетворення і перерозподілу фінансових ресурсів.

Відповідно до цього трактування, можна визначити цільові функції фінансового механізму:

- нагромадження фінансових ресурсів для вирішення конкретних завдань;
- розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів у оптимальній пропорції між напрямками і об'єктами інноваційного фінансування для досягнення цілей інноваційної діяльності;
- перетворення (трансформація) фінансових ресурсів кредиторів та інвесторів у фінансові ресурси підприємств і організацій – учасників інноваційного процесу.

Фінансування інноваційної діяльності має специфічні особливості, що робить цей процес відмінним від інших напрямків фінансування і визначає особливий склад застосовуваних механізмів (зі збереженням їх сутності). Механізми фінансування інноваційної діяльності впорядковані у табл. 1.

Система фінансування інновацій являє собою комплекс взаємопов'язаних та взаємозалежних суб'єктів та інститутів, а також механізмів фінансування, які забезпечують інноваційний процес фінансовими ресурсами у необхідному обсязі і у потрібний час.

Водночас, завданнями системи фінансування інновацій є не лише належне фінансове забезпечення інноваційної діяльності, але і сприяння розвитку підприємства-інноватора на всіх стадіях інноваційного процесу.

Складові системи фінансування інновацій показані на рис. 2.

Формування та функціонування системи фінансування інновацій та відбір її складових має відбуватися відповідно до комплексу принципів: системності, відповідності (комплементарності), етапності, достатності, ефекту та ефективності. Ці принципи повинні бути спрямовані на залучення множини джерел фінансування, забезпечення швидкого розроблення і впровадження інновацій у практику, зростання соціально-економічної ефективності інноваційної діяльності.

Таблиця 1.

Види механізмів фінансування інноваційної діяльності

Класифікаційна ознака	Види механізмів фінансування	Характеристика
За джерелами фінансування	Бюджетний механізм	Ґрунтується на державних джерелах фінансування. Перетворює кошти державного та місцевих бюджетів у грошові потоки інноваційних проектів
	Приватно-інвестиційний	Ґрунтується на коштах недержавних інвесторів — підприємств і організацій, їх об'єднань, громадян тощо.
	Позиковий механізм	Ґрунтується на залученні позикового капіталу фінансово-кредитних установ — банків, інвестиційних компаній і фондів, лізингових фірм тощо.
	Механізм самофінансування	Ґрунтується на використанні власних фінансових ресурсів підприємства. В цьому випадку відбувається внутрішньофірмова трансформація руху коштів в одному напрямку діяльності у рух коштів у іншому — інноваційному проекті.
За етапами інноваційного процесу, що фінансуються	Механізми фінансування наукових досліджень і розробок (проекткування)	Фінансування проектів на етапах фундаментальних та прикладних досліджень, а також проектування
	Механізми фінансування капітальних інвестицій в проект	Фінансування проектів на етапах будівництва, встановлення обладнання.
	Механізми фінансування виробництва (освоєння)	Фінансування запуску виробництва, стимулювання проекту на етапі виведення продукту на ринок
	Механізми фінансування промислового виробництва (широке впровадження)	Фінансування розширення інвестиційного проекту. Об'єктами також є підприємства—інноватори, що хочуть збільшити масштаби вже реалізовуваних проектів.
	Багатоетатні механізми	Фінансування кількох етапів реалізації інноваційного проекту чи програми.
За рівнем впливу на об'єкті фінансування	Механізми непрямого фінансування	Реалізують завдання фінансового стимулювання, безпосередньо не впливаючи на об'єкт фінансування — податковий механізм, державні закупівлі, державне замовлення, надання гарантій тощо.
	Механізми прямого фінансування	Пряме забезпечення фінансовими ресурсами інноваційних проектів і програм — гранти, приватно-державне партнерство, кредитування.
За приналежністю джерел фінансування	Механізми внутрішнього фінансування	Реалізують завдання фінансування коштами самого підприємства
	Механізми зовнішнього фінансування	Реалізують завдання фінансування коштами зовнішніх кредиторів та інвесторів

За роллю держави	Директивний механізм	Держава виступає основним джерелом фінансування. Пряме державне регулювання процесів фінансування.
	Регуляторний механізм	Держава виконує лише регуляторні функції. Фінансування здійснюється коштами приватних інвесторів.
За рівнем об'єкта фінансування	Фінансування підприємств-інноваторів	Забезпечує фінансову підтримку досліджень та пошукових робіт, оновлення матеріально-технічної бази підприємств-інноваторів у рамках інноваційного процесу
	Фінансування інноваційних проектів	Фінансове забезпечення інноваційних проектів і програм, відповідно до інвестиційного плану
	Стимулювання інвесторів	Забезпечення фінансовими ресурсами інвесторів, які вкладають кошти у інновації

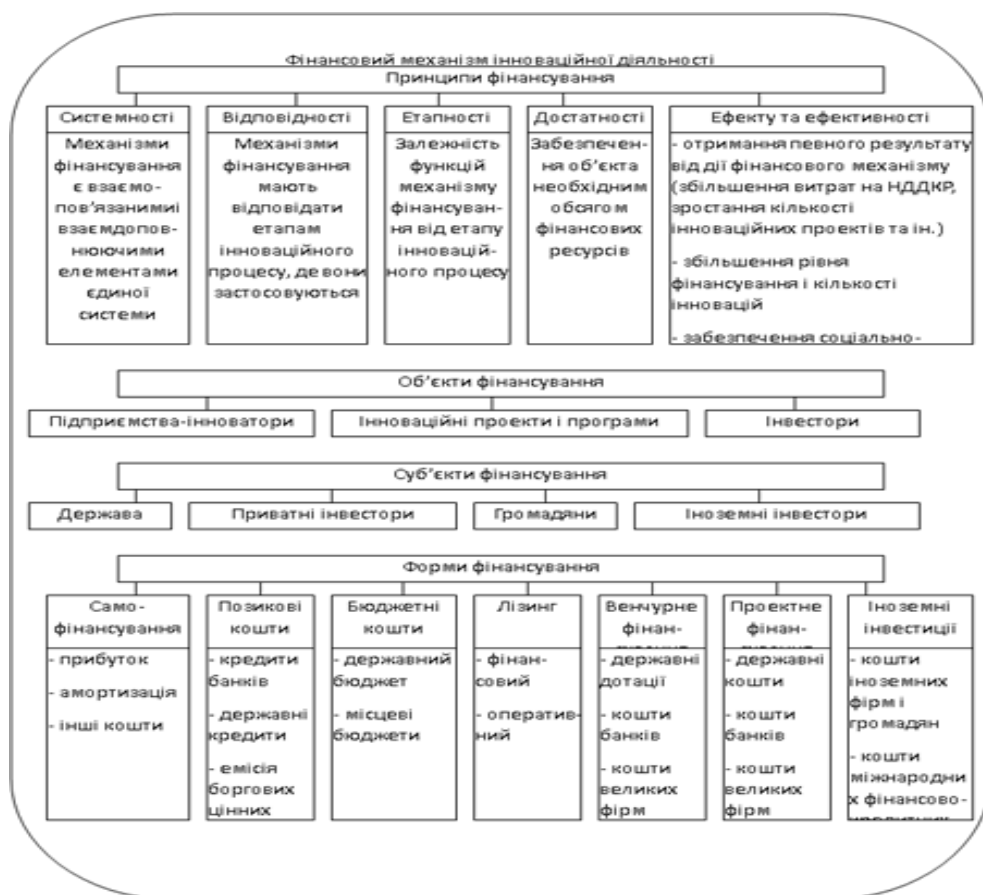

Рис. 2. Складові системи фінансування інновацій

Основною складовою системи фінансування інноваційної діяльності є власне фінансові механізми, які забезпечують зв'язок між елементами всієї внутрішньої системи, а також із зовнішнім середовищем.

Важливою складовою частиною фінансового механізму інновацій є джерела фінансування. Як видно з наведеної схеми, джерелами фінансування інновацій можуть виступати приватні особи, підприємства і організації, їх об'єднання різного рівня, фінансово-кредитні установи, інвестиційні фонди та компанії, держава, іноземні інвестори та ін. Залучення найбільш широкого кола джерел фінансування інноваційної діяльності забезпечує інноваційний розвиток господарства, та сприяє соціально-економічному розвитку економіки країни.

Досвід розвинених країн світу показує, що успіх інновацій ґрунтується на рівнозначному залученні як державних коштів, так і коштів приватних інвесторів. Так, у країнах ЄС та Північної Америки, частка участі держави та приватного капіталу у фінансуванні науково-дослідних робіт та розробок приблизно однакова [16].

Світовий досвід показує широке розповсюдження прямого державного фінансування інноваційних проектів, яке сягає S всього обсягу фінансування інновацій. Пряме фінансування інновацій також реалізується шляхом надання субсидій, пільгових позик, грантів, участі держави у капіталі підприємства. Держава також виступає гарантом перед ключовими інвесторами проекту [17].

Так, у Німеччині за рахунок державних безповоротних позик можна закрити до 50% необхідного обсягу фінансування. У США надаються урядові гранти на суму до S вартості проекту [18].

Слід констатувати, що в теперішній час в Україні інвестиційний клімат не сприяє покращенню стану інноваційної діяльності. Ще до повномасштабної війни спостерігався недолік обсягів державного фінансування інновацій, недостатність власних джерел підприємств і організацій для реалізації інноваційних проектів, а також брак стратегічного мислення на всіх рівнях управління господарством. Все це не сприяє притоку капіталу у інноваційну систему.

Основні форми фінансування інновацій підприємств:

1. Державне фінансування. Серед джерел державного фінансування інновацій слід виділити такі:

- кошти бюджетів всіх рівнів;
- кошти позабюджетних фондів;
- позикові кошти державних фінансово-кредитних установ;
- позикові кошти із зовнішніх джерел — кошти міжнародних організацій;
- позикові кошти із внутрішніх джерел — державні займи.

Система бюджетного фінансування інновацій наведена на рис. 3.

Одним з важливіших джерел фінансування інновацій є бюджетні кошти, які надходять на фінансування державних і регіональних програм, державних проектів. Бюджетне фінансування наукових проектів реалізується, зокрема, через Національний фонд досліджень України [19].

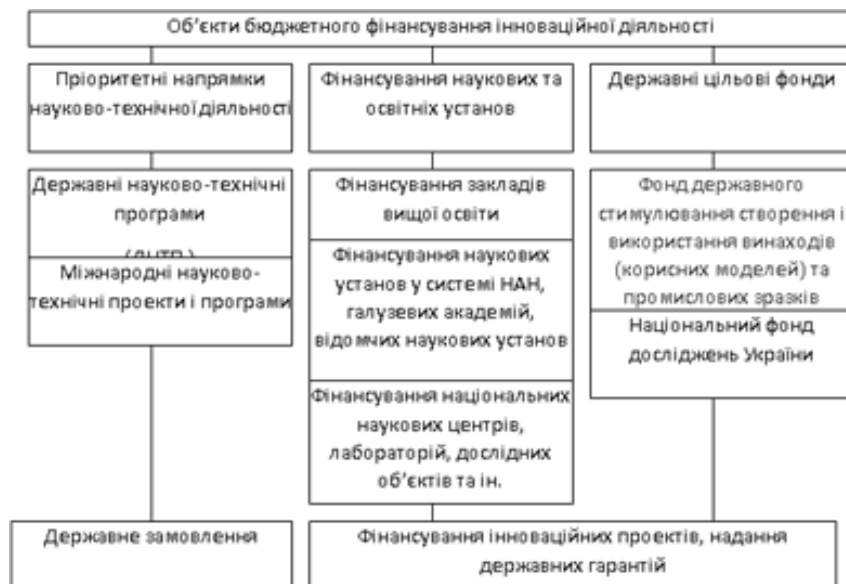

Рис. 3. Система бюджетного фінансування інновацій

Серед джерел фінансування інновацій на рівні підприємства доцільно виділити такі:

- власні кошти підприємства — прибуток, амортизаційні відрахування, нематеріальні активи, вільні основні засоби та обігові кошти та ін.;

- залучені кошти — емісія цінних паперів та ін.;
- позикові кошти — державні кредити, кошти фінансово-кредитних установ, комерційний кредит та ін.

Фінансування інновацій окремих підприємств й організацій здійснюється переважно на засадах проектного фінансування та дольової участі.

2. Емісія цінних паперів. Фінансування інновацій шляхом емісії цінних паперів доступно лише підприємствам у організаційно-правовій формі публічного або приватного акціонерного товариства.

Ця форма фінансування дає можливість нагромаджувати значні фінансові ресурси для інноваційного розвитку, шляхом розміщення цінних паперів (акцій, облігацій, інвестиційних сертифікатів тощо) серед широкого кола інвесторів. Залучення коштів інвесторів таким чином забезпечує оптимізацію структури фінансування інноваційних проектів. Для визначення обсягу емісії цінних паперів необхідно зважувати такі показники, як:

- обсяг необхідних для реалізації проекту фінансових ресурсів;
- очікуваний прибуток від реалізації проекту;
- очікування підприємства щодо залучення інвесторів шляхом емісії цінних паперів;
- очікування інвесторів від придбання цінних паперів.

3. Банківський кредит. Однією з найбільш поширених формою фінансування інновацій є банківський кредит. Комерційні банки беруть участь у фінансуванні інноваційних проектів, але з великою обережністю. На прийняття рішення тут суттєво впливають показники ефективності і ризику проекту, зокрема період окупності. Окрім того, позичальник має довести можливість повернення кредитних коштів. Найбільш поширеною формою гарантій для кредитора у нашій країні виступає застава майна. Вартість кредиту залежить від суми і термінів кредитування, рівня ризику проекту і підприємства-позичальника. При визначенні відсоткової ставки комерційні банки спираються, перш за все на облікову ставку Національного банку України [20].

4. Венчурне фінансування. До сучасних форм фінансування інновацій слід віднести венчурне фінансування, яке реалізується фондами ризикового капіталу. Особливістю венчурного фінансування є відсутність гарантій повернення коштів. Це визначає характерні відмінності функціонування венчурних фондів порівняно із звичайними інвестиційними фондами.

По-перше, венчурні інвестори готові до втрати складених у проект коштів, вони не вимагають гарантій повернення капіталу.

По-друге, венчурний капітал надається на досить тривалий термін.

По-третє, венчурний капітал розміщується у акціонерній формі.

Досвід показує, що високий ризик інвесторів виправдовується високими доходами за успішними інноваційними проектами [21]. Лише 10-15% венчурного капіталу втрачаються у повному обсязі, у більшості випадків венчурні інвестори отримують прибуток, а у 1/3 випадків — надприбуток, коли доходи в десятки-сотні разів перевищують вкладені кошти.

Високий ризик при венчурному фінансуванні вимагає ретельного відбору об'єктів фінансування та диверсифікації вкладів за термінами, етапами і галузевою приналежністю проектів.

5. Лізинг. Ще однією перспективною формою фінансування інновацій є фінансовий лізинг, що передбачає залучення позикового капіталу у натуральній формі [22]. Наданий таким чином довгостроковий кредит погашається у розстрочку. Перевагою фінансового лізингу, як форми фінансування інновацій є те, що він дає можливість підприємству-інноватору використовувати цінне обладнання, зменшити при цьому початкові капітальні витрати на придбання цього обладнання.

6. Форфейтинг (комерційний кредит надаваний через банк) також використовується як форма фінансування інновацій. Сутність його полягає у тому, що пакет документів, підготовлений покупцем для отримання комерційного кредиту, передається продавцем банку, який виплачує продавцеві необхідну суму за обладнання. Таким чином комерційний кредит перетворюється на банківський. Перевагою цього підходу є те, що кредит надається не продавцем, а банком, який приймає на себе кредитні ризики. В такому випадку продавець є більш зацікавленим в угоді на постачання обладнання покупцеві.

7. Змішане фінансування інноваційної діяльності здійснюється шляхом залучення фінансових ресурсів з різних джерел. Саме змішана форма фінансування, комбінування різних джерел, дозволяє підприємствам, навіть в умовах кризи, знаходити необхідні ресурси для реалізації інноваційних проектів. Інноваційні проекти в основному фінансуються для отримання конкурентних переваг, шляхом впровадження у

виробництва нової або значно покращеної продукції. При цьому можуть використовуватися інноваційні технології, або традиційні технології, які довели свою ефективність у задоволенні потреб споживачів.

8. Проектне фінансування передбачає, що основним джерелом повернення інвестицій та кредитних коштів виступають грошові потоки генеровані проектом [23]. На нашу думку механізм проектного фінансування є одним з найбільш перспективних механізмів фінансування ризикованих, високовартісних інноваційних проектів.

Висновки. Вибір конкретного інструменту, чи багатoinструментального механізму фінансування інновацій визначається особливостями проектних рішень, зокрема галузевою специфікою та умовами реалізації інноваційного процесу.

1. *Гончаренко О. В.* (2011). Інноваційний розвиток підприємств: інституційні обмеження та перспективи. Ефективна економіка № 12 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=829>;
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>;
3. *Вільчинська О. М., Шимко С. А.* (2006). Оцінка інноваційної активності підприємства. Вісник Львівського університету. Серія економічна. Вип. 36. С. 587–589;
4. *Квак С. А.* (2010). Теоретичні аспекти вивчення інноваційної діяльності. Статистична оцінка соціально-економічного розвитку : зб. текстів доповідей за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конференції (20 травня 2010 р.). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, С. 277–280;
5. *Лукашина М. В.* (2009). Стратегічні напрями розвитку інноваційного підприємництва. Економіка і прогнозування. № 3. С. 86–98;
6. *Онікієнко В. В., Ємельяненко Л. М., Терон І. В.* (2006). Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України : монографія / за ред. В. В. Онікієнка. Київ : РВПС України НАН України, 480 с.;
7. *Пшик Б. І.* (2016). Теоретичні засади фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні. Науковий вісник НЛТУ України : збірник науково-технічних праць. Львів : РВВ НЛТУ України, Вип. 26.6. С. 61–68;
8. *Шабан К. С., Зозульов О. В.* (2016). Класифікація інновацій підприємств, що входять до міжорганізаційних об'єднань. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». № 13. С. 493–500;
9. *Самофалов В. Б.* (2013). Розвиток механізмів фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності: вітчизняний і зарубіжний досвід. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. № 2. С. 107–112;
10. *Лапко О.* (1999). Інноваційна діяльність у системі державного регулювання. Київ : Інститут економіки і прогнозування НАН України, 342 с.;
11. *Микитюк П. П., Сенів Б. Г.* (2009). Інноваційна діяльність: навч. посіб. Київ, Центр учбової літератури, 392 с.;
12. Закон України «Про інвестиційну діяльність» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>;
13. *Колодязна І. В., Борблік К. Е.* (2017). Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України. Економіка і суспільство. № 9. С. 448–453;
14. *Данилків Х. П.* (2014). Фінансово-кредитні інструменти інноваційного розвитку малого підприємництва в Україні : дис. канд. екон. наук. Львів, 218 с.;
15. *Лупенко Ю. О., Феценко В. В.* (2015). Сучасні технології венчурного фінансування аграрного бізнесу. Облік і фінанси. № 1. С. 81–87;
16. *Тулай О. І.* (2016). Державні фінанси і сталий людський розвиток: концептуальні домінанти та діалектична єдність: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 415 с.;
17. *Ткачук І. Г., Крпельницька С. О.* (2009). Управління фінансами нових виробничих систем: теорія, методологія, практика: монографія. ІваноФранківськ: Тіповіт, 264 с.;
18. *Юринець З. В.* (2017). Інноваційні стратегії в системі підвищення конкурентоспроможності економіки України : дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 460 с. URL: https://www.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2016/11/dis_yurynets.pdf;
19. Національний фонд досліджень України <https://nrfu.org.ua>;
20. Національний банк України <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish>;
21. *Удовиченко В. П.* (2016). Зарубіжний досвід венчурного інвестування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку аграрної економіки. Український журнал прикладної економіки. Т. 1, № 2. С. 115–123;
22. *Дегтяр А. О., Латинін М. А., Галушко В. О.* (2009). Фінансовий лізинг як механізм інвестування аграрного виробництва. Харків : Магістр, 199 с.;
23. *Мазнев Г. Є.* (2014). Перспективи застосування проектного фінансування для інноваційних агротехнологій. Бізнес Інформ. №6. С. 164–167;

24. *Natalia V. Trusova, Oksana V. Hryvkivska, Nataliia M. Kotvytska, Svitlana A. Nesterenko, Tetiana I. Yavorska, Olha V. Kotyk.* (2021). Determinants of the Innovative and Investment Development of Agriculture. *International journal of Agricultural Extension*. August. 9(4). P.81-100. Special Issue DOI:10.33687/ijae.009.00.3724.

1. *Honcharenko O. V.* (2011). Innovative development of enterprises: institutional limitations and prospects. *Effective Economy* No. 12 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=829;>
2. Law of Ukraine «On Innovative Activity» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>;
3. *Vilchynska O. M., Shimko S. A.* (2006). Evaluation of innovative activity of the enterprise. *Bulletin of Lviv University. The series is economical*. Vol. 36. P. 587–589;
4. *Kwak S. A.* (2010). Theoretical aspects of studying innovative activity. *Statistical assessment of socio-economic development: coll. texts of reports based on the materials of the All-Ukrainian science and practice conference (May 20, 2010)*. Khmelnytskyi: Khmelnytskyi University of Management and Law, pp. 277–280;
5. *Lukashina M. V.* (2009). Strategic directions of development of innovative entrepreneurship. *Economics and forecasting*. No. 3. P. 86–98;
6. *V. V. Onikiyenko, L. M. Emelianenko, I. V. Teron* (2006). Innovative paradigm of socio-economic development of Ukraine: monograph / edited by V. V. Onikiyenko. Kyiv: RVPS of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine, 480 p.;
7. *B. I. Psyk* (2016). Theoretical principles of financial regulation of innovative activity in Ukraine. *Scientific bulletin of NLTU of Ukraine: collection of scientific and technical works*. Lviv: RVV NLTU of Ukraine, Vol. 26.6. P. 61–68;
8. *Shaban K. S., Zozulyov O. V.* (2016). Classification of innovations of enterprises included in inter-organizational associations. *Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»*. No. 13. P. 493-500;
9. *Samofalov V. B.* (2013). Development of financing mechanisms for investment and innovation activities: domestic and foreign experience. *Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine*. No. 2. P. 107-112;
10. *Lapko O.* (1999). Innovative activity in the system of state regulation. Kyiv: Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine, 342 p.;
11. *Mykytyuk P. P., Seniv B. G.* (2009). Innovative activity: education. manual Kyiv, Center for Educational Literature, 392 p.;
12. Law of Ukraine «On Investment Activity» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>;
13. *Kolodyazna I. V., Borblik K. E.* (2017). Sources of financing innovative activities of Ukrainian enterprises. *Economy and society*. No. 9. P. 448–453;
14. *Danylyk Kh. P.* (2014). Financial and credit instruments of innovative development of small entrepreneurship in Ukraine: thesis. Ph.D. economy of science Lviv, 218 p.;
15. *Lupenko Yu. O., Feshchenko V. V.* (2015). Modern technologies of venture financing of agrarian business. *Accounting and finance*. No. 1. P. 81-87;
16. *Tulay O. I.* (2016). Public finance and sustainable human development: conceptual dominants and dialectical unity: monograph. Ternopil: TNEU, 415 p.;
17. *Tkachuk I. G., Kropelnytska S. O.* (2009). Financial management of new production systems: theory, methodology, practice: monograph. IvanoFrankivsk: Tipovit, 264 p.;
18. *Yurynets Z. V.* (2017). Innovative strategies in the system of increasing the competitiveness of the economy of Ukraine: thesis. ... Dr. Econ. Sciences: 08.00.03. Lviv: LNU named after Ivan Franko, 460 p. URL: https://www.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2016/11/dis_yurynets.pdf;
19. National Research Fund of Ukraine <https://nrfu.org.ua>;
20. National Bank of Ukraine <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish>;
21. *Udovichenko V. P.* (2016). Foreign experience of venture investing of the investment-innovation model of the development of the agrarian economy. *Ukrainian Journal of Applied Economics*. Vol. 1, No. 2. P. 115-123%;
22. *Degtyar A. O., Latynin M. A., Galushko V. O.* (2009). Financial leasing as a mechanism for investing in agricultural production. Kharkiv: Master, 199 p.;
23. *Maznev G.E.* (2014). Prospects for the use of project financing for innovative agricultural technologies. *Business Inform*. No. 6. P. 164-167;
24. *Natalia V. Trusova, Oksana V. Hryvkivska, Nataliia M. Kotvytska, Svitlana A. Nesterenko, Tetiana I. Yavorska, Olha V. Kotyk.* (2021). Determinants of the Innovative and Investment Development of Agriculture. *International journal of Agricultural Extension*. August. 9(4). P.81-100. Special Issue DOI:10.33687/ijae.009.00.3724.